खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठी शासकीय सेवा व शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता १०% आरक्षण विहित करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन शुध्दीपत्रक क्रमांक : राआधो-४०१९/प्र.क्र.३१/आरक्षण-१.
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, विस्तार इमारत ४ था मजला,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : ३० डिसेंबर, २०२५.

संदर्भ - शासनाचा समक्रमांक दि. १२.०२.२०१९ रोजीचा शासन निर्णय

प्रस्तावना -

राज्य शासनाने दि.१२.२.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये शासकीय सेवा व शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता १० % आरक्षिण विहित केलेले आहे. सदर शासन निर्णयामधील परिच्छेद २ (क) (२) मध्ये कुटुंबाची व्याख्या पुढील प्रमाणे देण्यात आली आहे. **"या आरक्षणाच्या लाभासाठी कुटुंब म्हणजे अर्जदाराचे/ उमेदवाराचे आई-वडील व १८ वर्षाखालील भावंडे तसेच अर्जदाराची/ उमेदवाराची १८ वर्षांखालील मुले व पती/पत्नी यांचा समावेश होईल. एकत्रित उत्पन्नात त्याच्या कुटुंबातील सदस्यांच्या सर्व स्त्रोतांमधून मिळणाऱ्या या उत्पन्नाचा समावेश असेल म्हणजेच वेतन, कृषी उत्पन्न, उदयोग-व्यवसाय या व इतर मार्गातून होणारे, अर्ज दाखल करण्याच्या दिनांकाच्या मागील आर्थिक वर्षाचे उत्पन्न एकत्रितपणे रु. ८ लाखापेक्षा कमी असावे."**

२. तथापि, केंद्र शासनाच्या दि. ३१.१.२०१९ रोजीच्या आदेशामध्ये कुटुंबाची व्याख्या **पुढीलप्रमाणे** आहे. The term "Family" for this purpose will include the person who seeks benefit of reservation, his/her parents and siblings below the age of 18 years as also his/her spouse and children below the age of 18 years.

३. तसेच, मा. प्रशासकीय न्यायाधिकरण औरंगाबाद दाखल मुळ अर्ज क्र. ९७८/२०२५ मध्ये मा. प्रशासकीय न्यायाधिकरणाने शासन निर्णय दि. १२.०२.२०१९ मधील परि. २ (क) (१), (२) आणि (३) च्या अनुषंगाने आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकासाठी लाभ देताना कुटुंबाच्या व्याख्येत उत्पन्न निश्चित करताना अर्जदाराच्या उत्पन्नाचा त्यामध्ये समावेश होतो किंवा कसे याबाबत सामान्य प्रशासन विभागाकडून लेखी स्वरूपात सुचना घेण्यात याव्यात असे निर्देश दि. २२.०९.२०२५ रोजी झालेल्या सुनावणी वेळी दिलेले आहेत. यानुषंगाने केंद्र शासनाच्या दि. ३१.१.२०१९ रोजीच्या आदेशात केलेल्या कुटुंबाची व्याख्या विचारात घेता, दि. १२.०२.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयातील कुटुंबाच्या व्याख्येत सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

<u>शासन शुद्धीपत्रक</u> :-

सामान्य प्रशासन विभागाच्या शासन निर्णय दि. १२.०२.२०१९ मधील परि. २(क) (२) मध्ये कुटुंबाची व्याख्या दिलेली आहे. त्यामध्ये " या आरक्षणाच्या लाभासाठी कुटूंब म्हणजे अर्जदाराचे/उमेदवाराचे आई-वडील व १८ वर्षाखालील भांवडे तसेच अर्जदाराची/उमेदवाराची १८ वर्षाखालील मुले व पती/पत्नी यांचा समावेश होईल. कुटूंबाच्या एकत्रित उत्पन्नात त्याच्या कुटुंबातील सदस्यांच्या सर्व स्त्रोतांमधून मिळणाऱ्या उत्पन्नाचा समावेश असेल म्हणजेच वेतन, कृषि उत्पन्न, उद्योग-

व्यवसाय या व इतर सर्व मार्गातून होणारे, अर्ज दाखल करण्याच्या दिनांकाच्या मागील आर्थिक वर्षांचे उत्पन्न एकत्रितपणे रु.८ लाखापेक्षा कमी असावे"

याऐवजी खालीलप्रमाणे वाचावे.

"या आरक्षणाच्या लाभासाठी कुटुंब म्हणजे अर्जदार/उमेदवार, अर्जदार/उमेदवाराचे आई-वडील, १८ वर्षाखालील भावंडे ,पती/पत्नी व १८ वर्षांखालील मुले यांचा समावेश होईल. एकत्रित उत्पन्नात त्याच्या कुटुंबातील सर्व सदस्यांच्या सर्व स्त्रोतांमधून मिळणाऱ्या उत्पन्नाचा समावेश असेल म्हणजेच अर्ज दाखल करण्याच्या दिनांकाच्या मागील आर्थिक वर्षाचे वेतन, कृषी उत्पन्न, उदयोग-व्यवसाय या व इतर मार्गातून प्राप्त होणारे उत्पन्न एकत्रित उत्पन्न रु. ८ लाखापेक्षा कमी असावे."

२. तसेच, दि. १२.२.२०१९ च्या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट ड खालीलप्रमाणे सुधारित करण्यात येत आहे.

परिशिष्ट "ड"

आर्थिकदृष्टया दुर्बल घटकाचे प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेण्यासाठी घोषणापत्र

मी----------------------- वय---- व्यवसाय ------- पत्ता-- --------- खाली स्वाक्षरी करणार शपथेवर घोषित करतो की, मी (स्वत: साठी)/ मी -------------यांच्या नावे (अर्जदार अज्ञान असल्याने) आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकाचे प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी अर्ज केला आहे. माझ्या/अर्जदाराच्या कुटुंबातील सर्व सदस्यांचे सर्व स्त्रोतातून मागील आर्थिक वर्षात प्राप्त झालेले उत्पन्न खालील प्रमाणे घोषित करीत आहे. सदर उत्पन्न शासनाने आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठी विहित केलेल्या उत्पन्न मर्यादेत येत असल्याने मी/अर्जदार आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक या प्रवर्गात मोडतो.

अ.क्र.	उत्पन्नाचा मार्ग	आर्थिक वर्ष	उत्पन्न
१.	वेतन/मजूरी पासूनचे उत्पन्न		
२.	व्यवसायापासूनचे उत्पन्न		
३.	कृषी उत्पन्न		
४.	गुंतवणुकीच्या स्त्रोत्रापासून उत्पन्न		
५.	वरील स्त्रोताव्यतिरिक्त इतर स्त्रोत्रापासून मिळणारे उत्पन्न		
	एकूण उत्पन्न		

मी असे घोषित करतो की, वरील माहिती माझ्या माहितीप्रमाणे पुर्णपणे सत्य आहे आणि मी /अर्जदार आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकाचे लाभ घेण्यासाठी पात्र आहे.

ठिकाण-

दिनांक- अर्जदाराची स्वाक्षरी

(अर्जदार अज्ञान असल्यास त्याचे आई/वडील

/पालक यांची स्वाक्षरी)

३.	सदरचे शासन शुद्धीपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक २०२५१२३०१९२०२३३२०७ आहे. हे शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

SUDAM EKNATH ANDHALE

Digitally signed by SUDAM EKNATH ANDHALE
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=GENERAL ADMINISTRATION DEPARTMENT, 2.5.4.20=257966df2620df1403d35023802519a4fbdcfcd894791eba41c2aef2b4c4b975, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=7B57FEE59F0E7101B822A49C72629C21BF9B4DC0BDE136817EE19B6B347E77F4, cn=SUDAM EKNATH ANDHALE
Date: 2025.12.30 19:22:29 +05'30'

(सुदाम आंधळे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१) मा. राज्यपालांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबारहिल, मुंबई.
२) मा. मुख्यमंत्र्यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४) मा. विरोधीपक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानसभा/ विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
५) सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६) मा. सर्व सन्माननिय संसद/विधानपरिषद / विधानसभा सदस्य.
७) मा. मुख्य सचिवांचे स्वीय सहायक.
८) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, (विधान परिषद विधानसभा / विधानभवन) मुंबई.
९) शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव.
१०) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
११) प्रबंधक, मा. उच्च न्यायालय, मुळ न्याय शाखा, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
१२) प्रबंधक, मा. उच्च न्यायालय, अपिल शाखा, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
१३) प्रबंधक, मा. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
१४) प्रबंधक, मा. लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त, मुंबई.
१५) सर्व विभागीय आयुक्त/सर्व जिल्हाधिकारी/सर्व उप विभागीय अधिकारी/सर्व तालुका दंडाधिकारी तथा तहसिलदार, महाराष्ट्र राज्य.
१६) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य.
१७) सर्व कुलसचिव, कृषी/अकृषी/तांत्रिक विद्यापीठे.
१८) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई.
१९) सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.
२०) सचिव, राज्य माहिती आयोग, मुंबई.
२१) सह सचिव/उप सचिव (आस्थापना) सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२२) सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त.
२३) सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा/नगरपालिका.
२४) सर्व महामंडळे, मंडळे आणि सार्वजनिक उपक्रम यांचे व्यवस्थापकीय संचालक.
२५) निवड नस्ती/कार्यासन -आरक्षण-१.